

Μαρτυρία Χριστοθέας Ονησιφόρου-Πελεκάνου

ΟΝΟΜΑ:	Χριστοθέα Ονησιφόρου-Πελεκάνου
ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	25 Νοεμβρίου 1940
ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ:	1956
ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ:	Χρίστα
ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ:	Λευκωσία
ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΗ:	Όχι• υπήρξε κρατούμενη στις Κεντρικές Φυλακές δύο φορές

Προσευχόταν και έκλαιγε με λυγμούς τη νύχτα του απαγχονισμού του Καραολή

Ερώτηση: Πώς γνωρίσατε τον Γιωρκάτζη; Εσείς τότε ήσασταν ακόμα μαθήτρια.

Τον Γιωρκάτζη τον έφεραν στο σπίτι μας δύο αστυνομικοί, μέλη της ΕΟΚΑ, ο Παύλος ο Στόκκος και ο Παναγιώτης ο Αριστοκλέους. Μέναμε τότε στη Νεάπολη.

Ερώτηση: Για ποια χρονολογία μιλάτε;

Για το 1956. Τον έφεραν για να κρυφτεί στο σπίτι μας, γιατί ήταν καταζητούμενος και επικηρυγμένος από τους Άγγλους. Ο ίδιος ο Γιωρκάτζης, για λόγους δικούς του, πίστευε ότι έπρεπε να βρίσκεται σ' εκείνη την περιοχή.

Ο πατέρας μου ήταν μέλος της ΕΟΚΑ, δημόσιος υπάλληλος. Όταν τον πρωτοείδα, μου φάνηκε πολύ μεγάλος στην ηλικία. (Σημείωση: Ο Γιωρκάτζης, τότε, ήταν είκοσι έξι χρονών.) Εγώ ήμουν μαθήτρια του Γυμνασίου. Μου φάνηκε, λοιπόν, πολύ μεγάλος – ενώ δεν ήταν. Είχε πολλά άσπρα μαλλιά και πρόσωπο κουρασμένο. Ήταν πολύ ευγενικός, δεν είχε απαιτήσεις, ούτε ήταν ιδιότροπος, ήταν ήσυχος, δεν τον ένοιαζε ούτε τι έτρωγε ούτε πού κοιμόταν.

Εκεί στο σπίτι μας συναντούσε τους συνεργάτες του. Όταν τους συναντούσε, εμείς φεύγαμε από το σπίτι κι έμενε μόνος του. Την αλληλογραφία του ή οτιδήποτε άλλο κάποτε μετέφερα κι εγώ σε συγκεκριμένη κοπέλα, η οποία με τη σειρά της τη διαβίβαζε όπου έπρεπε.

Ερώτηση: Πώς περνούσε τις υπόλοιπες ώρες στο σπίτι σας όταν ήσασταν κι εσείς μέσα;

Του Γιωρκάτζη τού άρεσε πολύ η ποίηση. Μ' έβαζε να κάθομαι απέναντί του και του διάβαζα Διονύσιο Σολωμό και Βασίλη Μιχαηλίδη.

Επίσης, ήθελε να με μάθει να προσανατολίζομαι. Βόρεια, ανατολικά, νότια κ.ο.κ. Κι αυτό το έκανε μήπως και χρειαζόταν για τον αγώνα. Με δίδασκε προσανατολισμό με σχεδιάγραμμα. Ας πούμε, το τάδε σπίτι, στην τάδε διεύθυνση, αυτός ο δρόμος δεξιά είναι ανατολικά κ.ο.κ.

Με τον αδελφό μου κάνανε με τα σπύρτα σπιτάκια, για να σκοτώνει την ώρα του.

Στο δωμάτιο που κοιμόταν είχαμε ένα εικονοστάσι και απαραίτητως, πρωί και βράδυ, γονάτιζε μπροστά στο εικονοστάσι και προσευχόταν.

Εμείς δεν ήμασταν και τόσο της προσευχής, αλλά μας επέβαλε κι εμάς να προσευχόμαστε μαζί του. Δηλαδή, η μητέρα μου, ο αδελφός μου κι εγώ.

Εκείνο που μου έμεινε πολύ ζωντανό στη μνήμη μου ήταν όταν ανακοινώθηκε ότι θα απαγχόνιζαν τον Μιχαλάκη Καραολή. Έκλαψε πολύ όταν το έμαθε και το βράδυ που θα τον απαγχόνιζαν σηκώθηκε πολύ πρωί, κι εμείς μαζί του, και μπροστά στο εικονοστάσι προσευχόμασταν για τον Καραολή. Δεν θα ξεχάσω ποτέ μου, μα ποτέ μου, τον Γιωρκάτζη που προσευχόταν κι έκλαιγε με λυγμούς. Έκλαιγε πικρά. Αυτή η σκηνή θα μείνει πάντα ζωντανή στη μνήμη μου, σαν να συνέβη χθες.

Μετά από λίγες μέρες ο πατέρας μου μας έστειλε με τη μητέρα μου και τον αδελφό μου στη Μόρφου κι έμεινε μόνος του με τον Γιωρκάτζη.

Εδώ πρέπει να σας πω ότι ο πατέρας μου, πριν πιάσει δουλειά στο Γραφείο Εργασίας ως τμηματάρχης, ήταν αστυνομικός και στα γεγονότα του 1931 στην επίθεση κατά του αγγλικού Κυβερνείου είχε τραυματιστεί από πυροβολισμό Άγγλου στρατιώτη. Το τραύμα του ήταν ευδιάκριτο. Ο πατέρας μου υπήρξε πάντα αγωνιστής κι έδινε πάντα το παρών του σε όλους τους αγώνες της Κύπρου. Και στην εξέγερση του 1931 και το 1955-1959 και στην τουρκική ανταρσία του 1963. Όλη η οικογένεια ήμαστε πάντοτε έτοιμοι να αγωνιστούμε για την πατρίδα.

Ερώτηση: *Επειδή, κυρία Πελεκάνου, γνώριζα καλά τον πατέρα σας, θα πρέπει εδώ να αναφέρουμε στους αναγνώστες αυτού του βιβλίου ότι πήρε πολλές διακρίσεις και παράσημα ως αστυνομικός για την ανδρεία του.*

Μάλιστα, μόνος του κινήγησε τον διαβόητο καταζητούμενο ληστή Μίτα και τον πυροβόλησε τραυματίζοντάς τον. Αυτά, βέβαια, πριν από τον αγώνα.

Έτσι είναι, όπως τα λέτε. Ήταν δε και πολύ μορφωμένος. Μιλούσε αγγλικά, γαλλικά, τουρκικά και, βέβαια, άριστα ελληνικά. Ο Μακάριος, μετά το τέλος του αγώνα, τον διόρισε διευθυντή των Κεντρικών Φυλακών.

Ερώτηση: *Να πάμε τώρα πίσω στο 1956. Έμειναν στο σπίτι μόνοι τους μαζί με τον Γιωρκάτζη κι εσείς πήγατε στη Μόρφου.*

Ναι. Ένα βράδυ, ενώ μελετούσαν έγγραφα με τον πατέρα μου, μπήκαν μέσα στο δωμάτιο ο Παύλος ο Στόκκος και ο Μουσιούττας. Ήταν ακόμα και δύο άλλοι που περίμεναν απ' έξω μέσα στο αυτοκίνητο και με τα φώτα του αυτοκινήτου αναμμένα.

Εκείνη την ώρα ένα αυτοκίνητο, απ' αυτά τα Βόξολ που χρησιμοποιούσαν τότε οι Άγγλοι και οι Τούρκοι αστυνομικοί, σταμάτησε και τους ρώτησε: «Τι κάνετε εδώ;» Ήταν αστυνομικοί οι επιβάτες του Βόξολ, με πολιτικά. Τους απάντησαν οι δικοί μας: «Έχουμε μέσα τη φιλενάδα μας και την περιμένουμε». «Βλακείες», απάντησαν οι άλλοι. «Πάμε μέσα να δούμε». Μέσα στο Βόξολ ήταν τότε και ο γνωστός Τούρκος αστυνόμος Αλή Ριζά. Αμέσως ο Στόκκος και ο πατέρας μου κατάλαβαν ότι κάτι γινόταν. Υπήρχαν πάνω στο τραπέζι επιστολές του Γιωρκάτζη με το ψευδώνυμό του: «Κικέρων». Αμέσως τις έκαψαν, γιατί είχαν πάντα έτοιμα για κάθε περίπτωση όλα τα σχετικά υλικά, και ο Γιωρκάτζης πήγε μέσα στο υπονοματίο. Μπήκαν λοιπόν στο σπίτι και λένε στον πατέρα μου: «Θα κάνουμε έρευνα». «Για ποιο λόγο;» τους ρώτησε. «Έχουμε υποψίες ότι κάτι γίνεται». Βρήκαν, βέβαια, μέσα στο δωμάτιο τον Γιωρκάτζη. Αμέσως τους συνέλαβαν και τους μετέφεραν όλους στην Ομορφίτα.

Ερώτηση: Δηλαδή, ποιους συνέλαβαν;

Τον Γιωρκάτζη, τον Στόκκο, τον Μουσιούττα, τον πατέρα μου και τους δύο Καϊμακλιώτες που ήταν μέσα στο αυτοκίνητο. Και το BBC είπε τότε: «Όταν συλλαμβάνεται ανώτερος υπάλληλος Ελληνοκύπριος μ' ένα εγκληματικό στοιχείο (εννοούσαν τον Γιωρκάτζη), σημαίνει ότι τα πράγματα είναι άσχημα στην Κύπρο. Το θέμα είναι πιο σοβαρό απ' ό,τι πιστεύαμε».

Ερώτηση: Εσάς δεν σας ενόχλησαν;

Εμάς, δεν ξέρω γιατί, δεν μας ενόχλησαν.

Ερώτηση: Εσάς, πότε σας συνέλαβαν;

Το 1957. Με συνέλαβαν Τούρκοι στο τέρμα της οδού Λήδρας με φυλλάδια, με πήραν για ανάκριση στο Σεράγι, κατόπιν στο δικαστήριο, όπου καταδικάστηκα σε τρεις μήνες φυλάκιση.

Στις φυλακές ξαναμπήκα όταν με συνέλαβαν ξανά το 1958, αυτή τη φορά όμως όχι ως πολιτική κατάδικο, αλλά ως πολιτική κρατούμενη.

Ερώτηση: Επιστρέφουμε στους συλληφθέντες.

Μάλιστα. Όλους, εκτός από τον Γιωρκάτζη, τους έστειλαν στα κρατητήρια, στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως της Κοκκινοτριμιθιάς. Τον Γιωρκάτζη τον μετέφεραν στις Κεντρικές Φυλακές ως «ειδικό πολιτικό κρατούμενο». Όπως έμαθα αργότερα, στα ανακριτήρια της Ομορφίτας τον Γιωρκάτζη τον βασάνισαν απάνθρωπα, φριχτά. Ως γνω-

στόν, αργότερα ο Γιωρκάτζης δραπέτευσε από τις φυλακές μετά την αιματηρή μάχη του Γενικού Νοσοκομείου.

Τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη, τόσο εγώ όσο και ολόκληρη η οικογένειά μας, τον λατρέψαμε. Ήταν χαρισματικός άνθρωπος, σωστός, με αρχές, ριψοκίνδυνος, μ' ένα απίστευτο ψυχικό σθένος και καλοσυνάτος. Ήταν πολύ σεμνός. Ακόμα κι όταν ήταν υπουργός, ήθελε να τον αποκαλεί ο πατέρας μου «Πόλυ», ενώ εκείνος πάντα τον αποκαλούσε «κύριε Ονησίφορε».

Αυτό που μας έλεγε τακτικά ήταν ότι τη ζωή μας πρέπει πάντα να είμαστε έτοιμοι να τη θυσιάσουμε για την πατρίδα μας, άλλως οι επόμενες γενιές θα μας καταριώνται.

Ό,τι έκανε ο Γιωρκάτζης το έκανε ενσυνείδητα, χωρίς να έχει τίποτε στο πίσω μέρος του μυαλού του, ότι δηλαδή θα τελειώσει ο αγώνας και θα γίνει υπουργός ή σπουδαίος και τρανός. Ήταν αφοσιωμένος μόνο στον αγώνα για την ελευθερία της Κύπρου.

Ερώτηση: *Πώς αισθάνεστε σήμερα, όταν ακούτε ή διαβάζετε ότι ο Γιωρκάτζης υπήρξε συνεργάτης των Άγγλων κατά τη διάρκεια του αγώνα;*

Αυτό που λέω σήμερα είναι ότι αυτοί που λένε τέτοια πράγματα, αυτοί είναι οι συνεργάτες των Άγγλων, ότι είναι προδότες, διότι εκτελούν εντολές αυτών που θέλουν το κακό της Κύπρου. Είναι πληρωμένοι προδότες.

Ερώτηση: *Τίποτε άλλο που θέλετε να προσθέσετε;*

Α, ναι, ξέχασα να σας πω ότι μετά τη σύλληψη του Γιωρκάτζη στο σπίτι μας, ήταν αν δεν με απατά η μνήμη μου, αρχές Ιουνίου του 1956, οι Άγγλοι και οι Τούρκοι το λεηλάτησαν, το κατέστρεψαν, και άρπαξαν ό,τι πολύτιμο υπήρχε.

Όμως, για τον Γιωρκάτζη, χαλάλι του. Τη ζωή μας δίναμε, όχι το σπίτι μας...